Archeologienota met beperkte samenstelling: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Bergstraat te Ham

Wouter Yperman

Tienen, 2019
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota met beperkte samenstelling: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Bergstraat te Ham

Wouter Yperman

Tienen, 2019
Studiebureau Archeologie bvba

Colofon

Archeologienota met beperkte samenstelling: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Bergstraat te Ham

Initiatiefnemer:	WE-architects
Projectleiding:	Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst
Leidinggevend archeoloog:	Wouter Yperman
Auteurs:	Wouter Yperman
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld) Voorpagina: Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen (ca 1840) met situering van het projectgebied[1].

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2019, Studiebureau Archeologie bvba

[1] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Inhoudstafel

Inhoudstafel p. 1

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek p. 9
1.1 Beschrijvend gedeelte p. 9
1.1.1 Administratieve gegevens p. 9
1.1.2 Onderzoeksopdracht p. 11
1.1.3 Werkwijze p. 14
1.2 Assessmentrapport p. 14
1.2.1 Bodemopbouw p. 14
1.2.2 Archeologische voorkennis p. 18
1.2.3 Bestaande infrastructuur p. 20
1.2.4 Confrontatie met de geplande werken p. 20
1.3 Samenvatting p. 21

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen p. 23
2.1 Gemotiveerd advies p. 23
2.2 Programma van maatregelen p. 23

Bijlage p. 25

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	2019F176
Aanleiding:	De archeologienota met beperkte samenstelling (nota light) werd opgemaakt voor de bouw van een loods en kantoor dat buiten de vastgestelde archeologische zones ligt en met een perceeloppervlakte van ongeveer 8.441 m^2. Daarmee valt de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3.000 m^2 of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig buiten de archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, liggen.
Vigerende wetgeving:	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk, aangepast op 1 januari 2017 en 1 april 2019.
Actoren:	Studiebureau Archeologie bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002 Wouter Yperman, OE/ERK/Archeoloog/2015/00056
Locatie:	Ham (gemeente Tessenderlo), Bergstraat (fig. 1.1 en 1.2) Bounding box: punt 1: x= 204439, y= 196945 punt 2: x= 204547, y= 197109 Gemeente Tessenderlo, Afdeling: 2, Sectie: B, Percelen: 1626B (fig. 1.3).
Periode uitvoering:	19 juni 2018
Relevante termen:	Bureauonderzoek, buitengebied, alluviale vlakte
Verstoorde zones:	Geen gekende verstoringen.

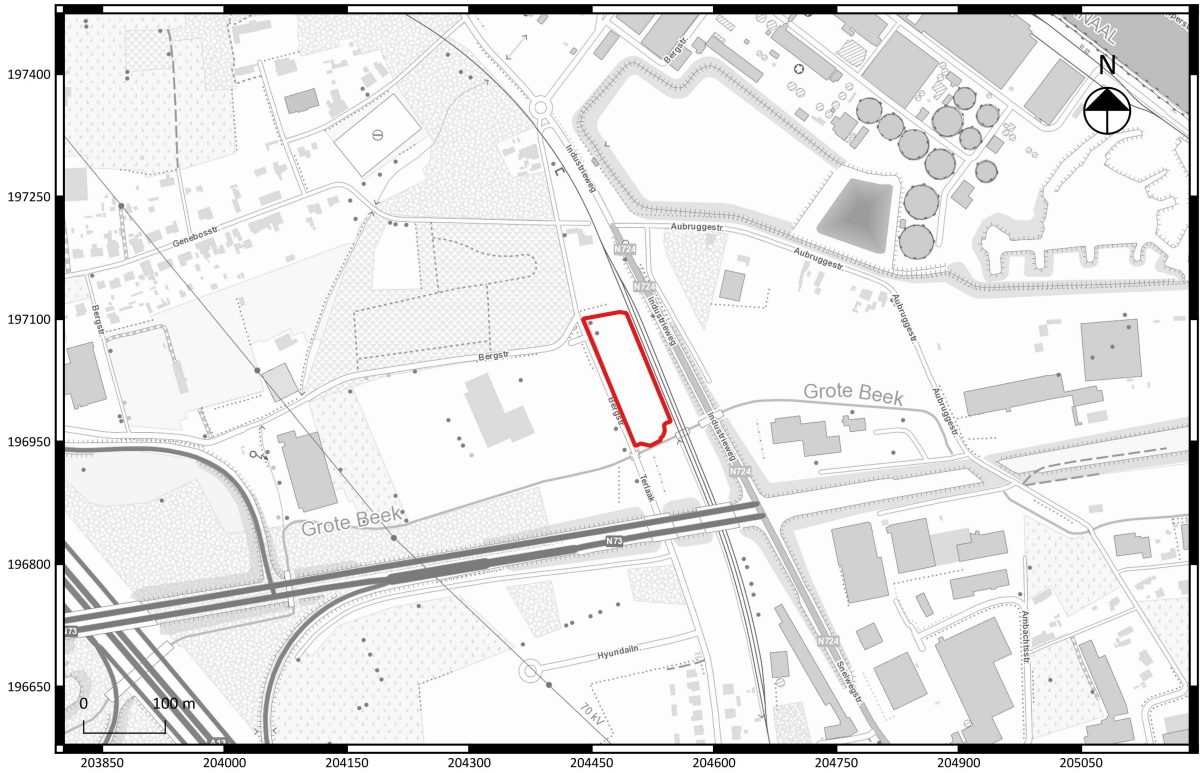

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied[2].

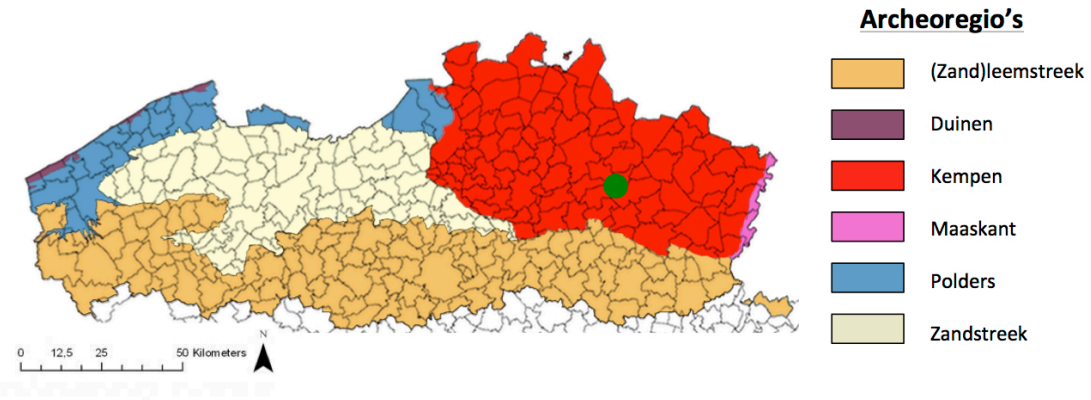

Fig. 1.2: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's[3].

[2] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).
[3] Kaart op basis van https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie

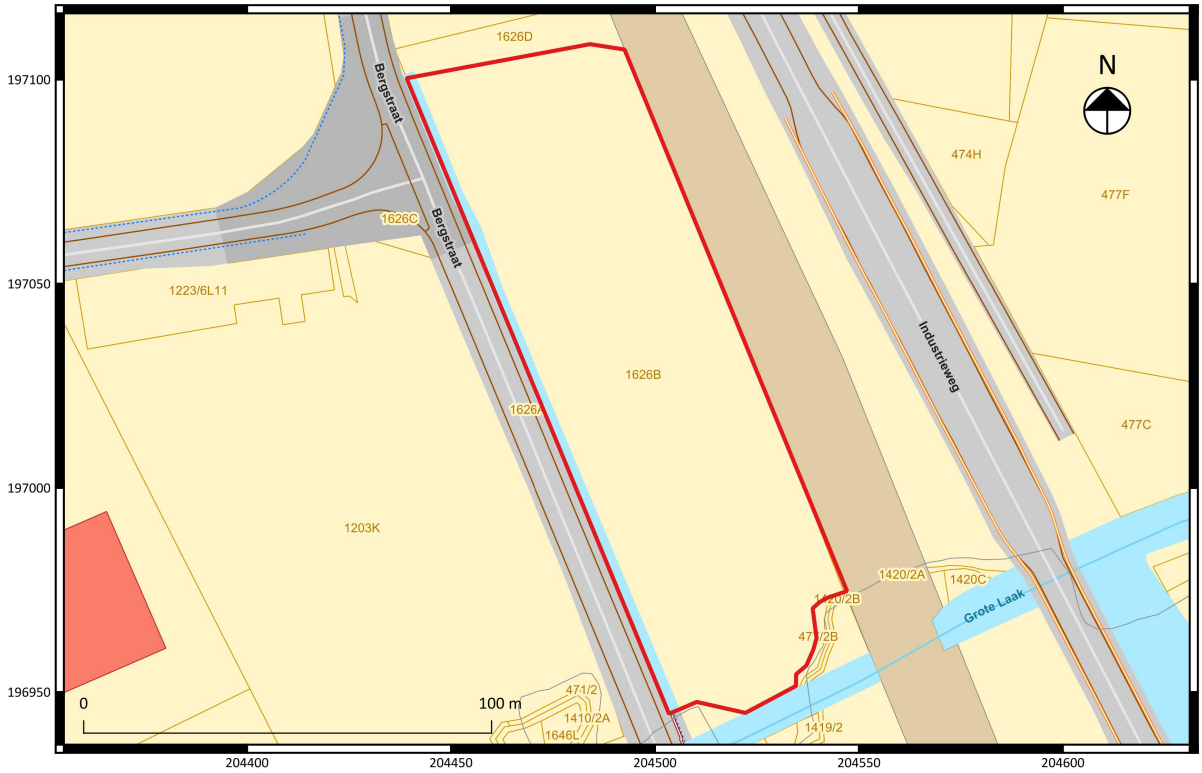

Fig. 1.3: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied[4].

1.1.2 Onderzoeksopdracht

Het archeologisch bureauonderzoek beoogt om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op een terrein, de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen.

De Code Goede Praktijk biedt de mogelijkheid om een nota met beperkte samenstelling (nota light) in te dienen indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoont dat:
1° met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
2° de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
3° verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;
en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven[5].

[4] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).
[5] Code Goede Praktijk 12.5.3.3

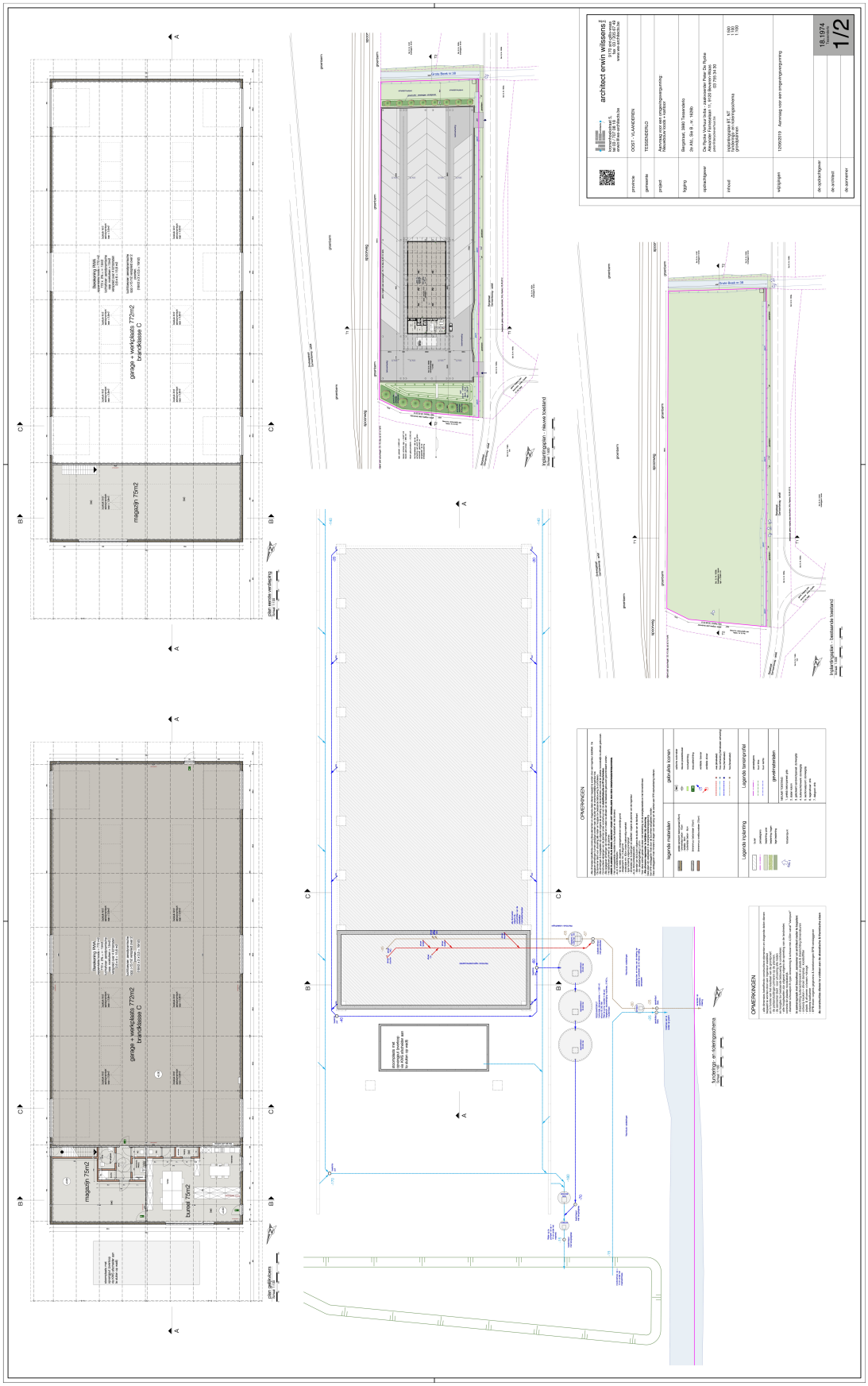
architect erwin wilssens
provincie
OOST - VLAANDEREN
gemeente
TESSENDERLO
project
Aanvraag voor een omgevingsvergunning
ligging
Bergstraat, 3583 Paal
Sn 440, Sn 8 , nr 14/2N
opdrachtgever
De Roos Verhuur bvba - t.a.v.mevrouw Roos De Roos
Bergstraat 14 - 3583 Paal - T 011 64 21 00 - F 011 64 21 01
www.deroosverhuur.be
info@deroosverhuur.be
03 769 34 30
inhoud
bestemmingsplan (01) A1
bestemmingsplan (02) A2
grondplan
1:500
1:100
1:100
wijzigingen
13/05/2019 Aanvraag voor een omgevingsvergunning
de opdrachtgever
de architect
de aannemer
18.1974
1/2
garage + werkplaats 772m2
brandklasse C
magazijn 75m2
bureel 75m2
OPMERKINGEN
Legende materialen
Legende leidingen
Legende transportdal
gevelmaterialen
Inplanting - nieuwe toestand
Inplanting - bestaande toestand
Aanzicht - en indelingsplans

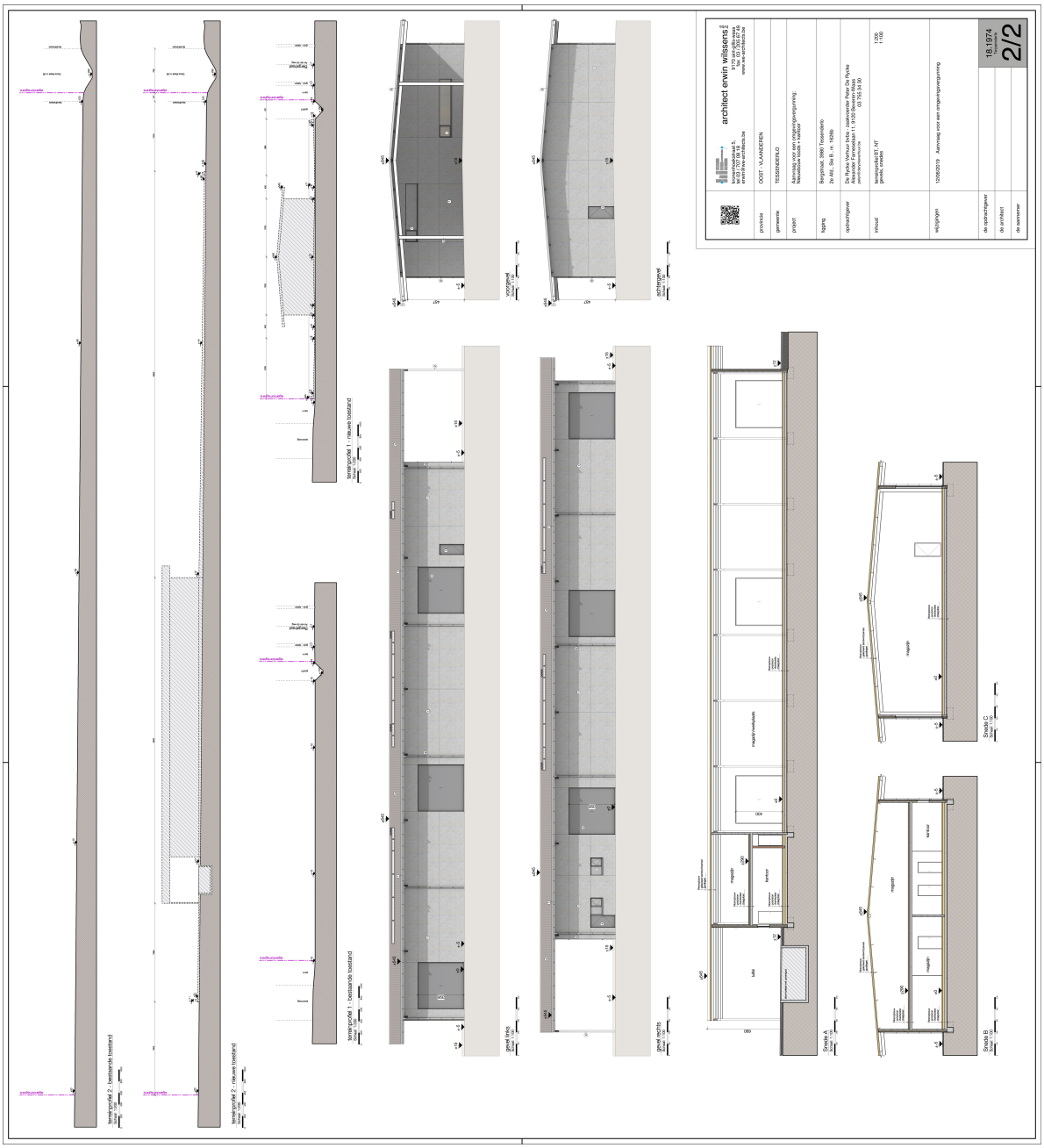

Fig. 1.4: Ontwerpplan van de geplande werken[6].

Beschrijving geplande werken:
Op basis van informatie van de initiatiefnemer bestaan de geplande werken uit de bouw van een loods en kantoren. Op het grootste deel van het terrein zijn parkeerplaatsen voor vrachtwagens voorzien. In het noorden is een bufferbekken voorzien om het regenwater te verwerken. Aan de kant van de perceelsgrenzen in het noorden en zuiden wordt in groenaanleg voorzien (fig. 1.4 & fig. 1.5).

[6] © WE-architects, originele in bijlage.

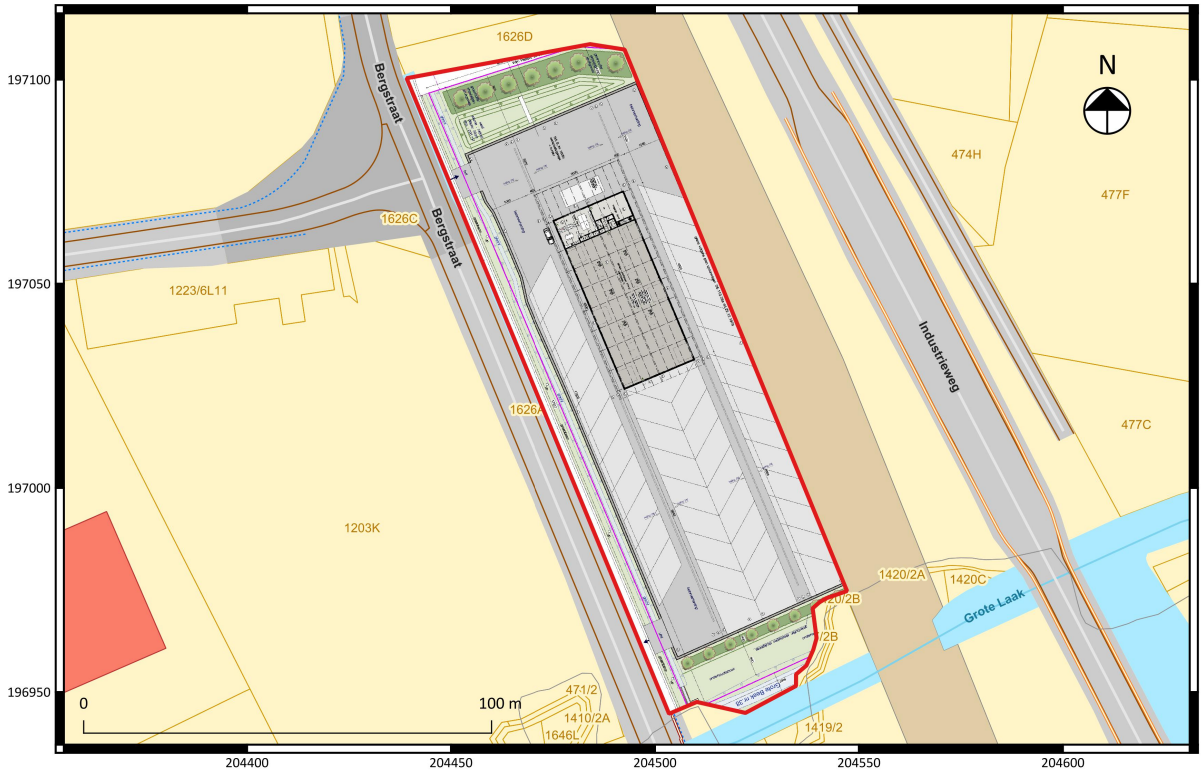

Fig. 1.5: Inplanting van de werken in het projectgebied[7].

Doorslaggevend aspect:
Het doorslaggevende aspect dat in aanmerking komt om deze nota met beperkte samenstelling te verantwoorden is het onderzoek in functie van de werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst.

1.1.3 Werkwijze

Voor het bureauonderzoek in het kader van een nota met beperkte samenstelling waarbij met aantoonbare zekerheid het onderzoek in functie van de werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst, werden de reeds uitgevoerde archeologisch onderzoeken en de bodemopbouw ruimtelijk en inhoudelijk geconfronteerd met de aanwezige infrastructuur en de geplande werken.

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Bodemopbouw

De bodemkaart toont voor het projectgebied verschillende bodems (fig. 1.6):

- Eep: Sterk gleyige kleibodem zonder profiel.
- Efpm: Zeer sterk gleyige kleibodem zonder profiel met mergelbijmenging.

[7] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV), © WE-architects, originele in bijlage.

- W-Sdfc: Matig natte lemig zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont met klei-zand op geringe of matige diepte en materialen vertonen in de diepte een geel- of groenachtige kleur.

De (zeer) sterk gleyige kleibodems zonder profielontwikkeling wijzen in combinatie met de Grote Laak op de aanwezigheid van alluvium. Dit zijn sedimenten die door stromend water zijn afgezet. Doorheen de tijd heeft de, nu rechtgetrokken, Grote Laak zeer sterk gemeanderd en is deze regelmatig van bedding veranderd. Tijdens dat meanderen vindt er zowel erosie plaats als wordt er op andere plaatsen sediment afgezet. De zeer natte ondergrond zorgt er dan voor dat de bodem (zeer) sterke gleyverschijnselen gaat ontwikkelen. Dit is de vorming van oxidatie- (roest) en reductie- (uitloging) lagen binnen de afgezette klei. Dit sediment is niet in rust waardoor er geen tijd is voor bodemvorming met als gevolg dat er geen profielontwikkeling kan plaatsvinden. Het projectgebied is gelegen in een zone van een grootschalig onderzoek door OVAM in functie van bodemvervuiling (fig. 1.7). Het projectgebied is gelegen in een bodemsaneringsproject uit 2011 (ID 20168) en een beschrijvend bodemonderzoek uit 2014 (ID21000). Volgens de initiatiefnemer is het terrein niet gesaneerd geweest, maar wel opgehoogd. Op basis van de luchtfoto's, het Digitaal HoogteModel (DHM) en de terreinsnedes van de initiatiefnemer lijkt dit gedaan te zijn in 2016 (fig. 1.8 & fig. 1.9) aangezien alle bomen dan zijn verwijderd en er sporen zijn van grondverzet. Op het DHM van 2016 (fig. 1.10) is er nog een hoogteverschil van een halve meter of meer tussen het projectgebied en de weg, terwijl dit op de terreinsnedes van de initiatiefnemer nu slechts een 15-tal cm. is (fig. 1.4). Of bij deze ophoging eerst de teelaarde is verwijderd is onbekend.

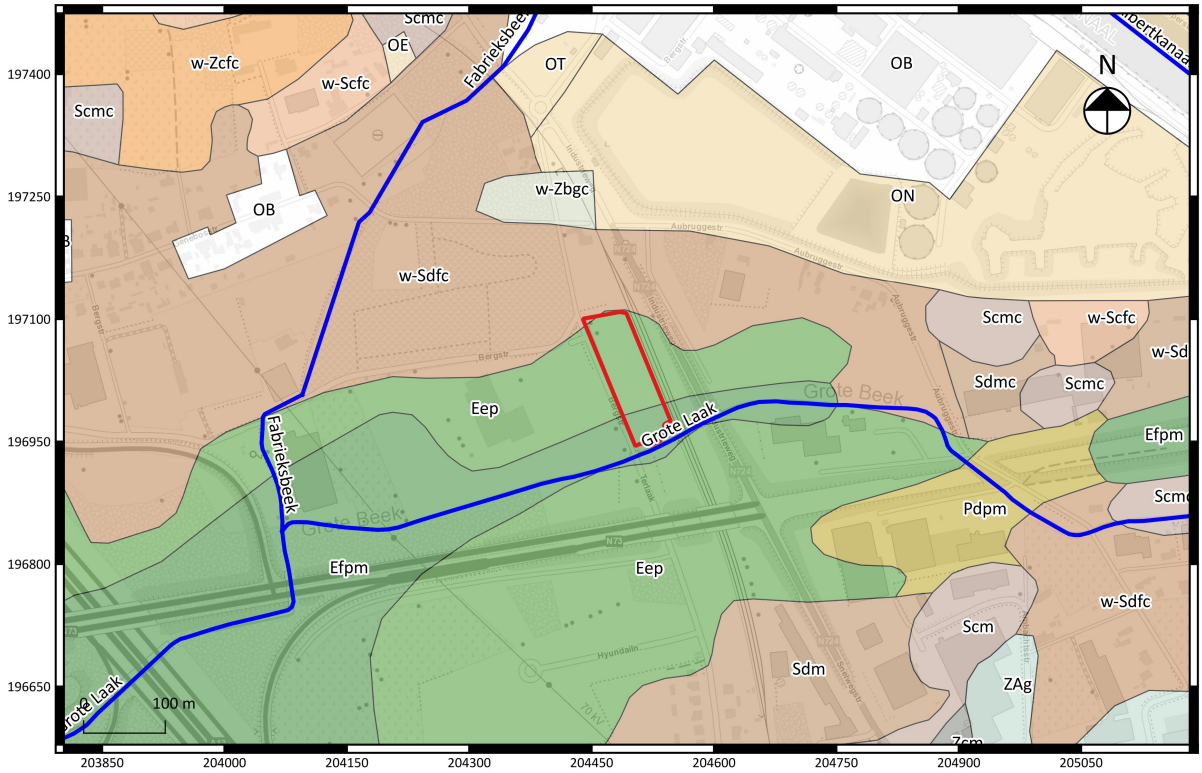

Fig. 1.6: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied[8].

[8] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

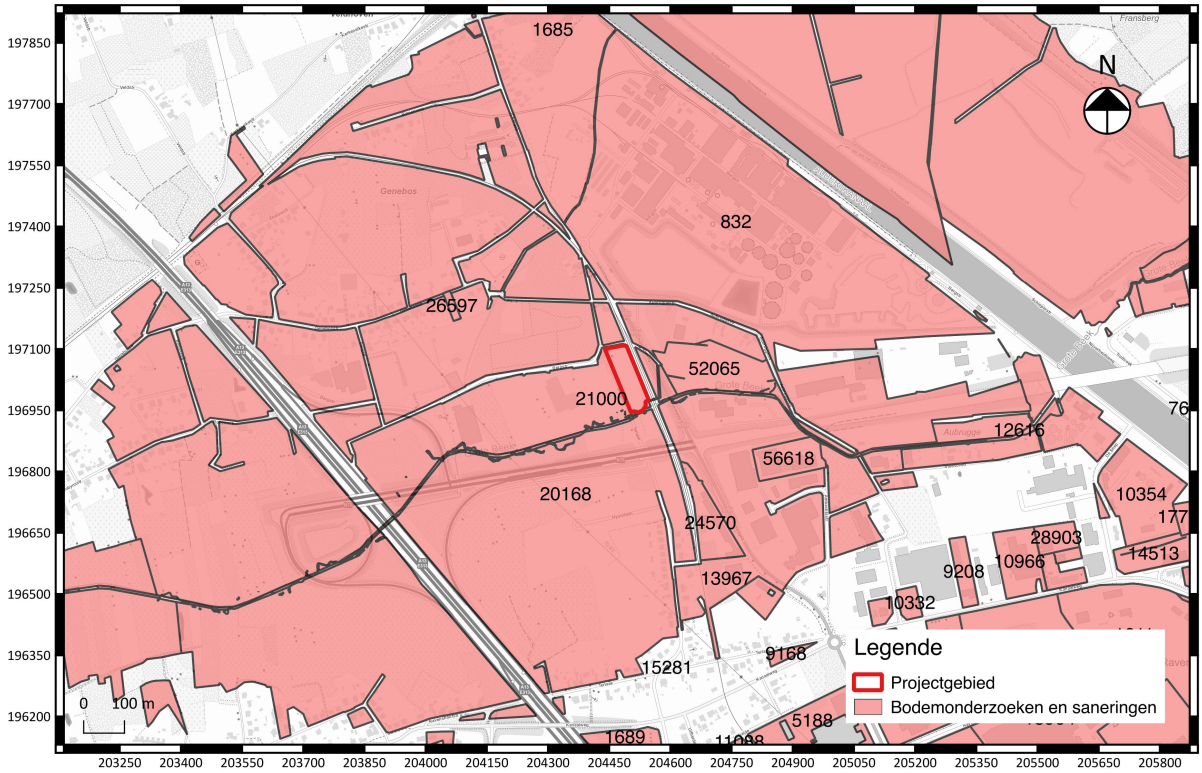

Fig. 1.7: Bodemonderzoeken en saneringskaart met aanduiding van het projectgebied[9].

Fig. 1.8: Luchtfoto uit 2013 met aanduiding van het projectgebied[10].

[9] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).
[10] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Fig. 1.9: Luchtfoto uit 2016 met aanduiding van het projectgebied[11].

Fig. 1.10: Digitaal HoogteModel met aanduiding van de terreinprofielen en het projectgebied[12].

[11] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).
[12] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

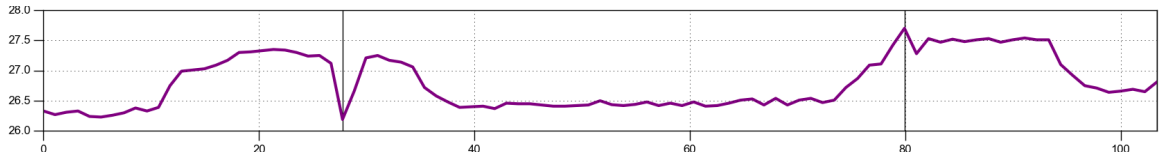

Fig. 1.11: West-Oost terreinprofiel van het projectgebied.

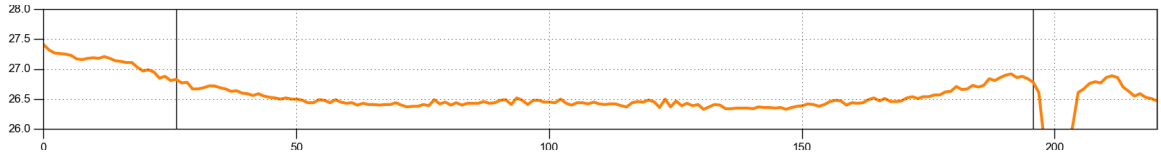

Fig. 1.12: Noord-Zuid terreinprofiel van het projectgebied.

1.2.2 Archeologische voorkennis

Het projectgebied situeert zich tussen twee archeologisch gekende locaties die terug te vinden zijn op de CAI (Centrale Archeologische Inventaris) (fig. 1.13). Ten noordoosten van het projectgebied is er een, nu verdwenen, 17de eeuwse schans geweest (fig. 1.13/55211). In het zuidwesten werd door middel van een veldprospectie één silexafslag aangetroffen (fig. 1.13/52260). Dichterbij het projectgebied werd in 2014 een booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden enkel post-middeleeuwse greppels aangetroffen. Het proefsleuvenonderzoek vond enkel plaats op de drogere delen, weg van de waterloop de Grote Laak. Op basis van de landschappelijke boringen werden de nattere delen niet onderzocht. Deze zone werd dan ook opgenomen in de gebieden waar geen archeologie moet verwacht worden (fig. 1.13/archeo).

Verschillende (archeologie)nota's die in de omgeving zijn geschreven geven voor projectgebieden met een zelfde bodemkundige situatie (fig. 1.13/11772, 6392, 5371 & 493) een zelfde conclusie: een verwaarloosbare kans op kenniswinst waardoor er geen programma van maatregelen voor verder onderzoek zijn opgesteld. Bij ID's 493 en 11772 uit respectievelijk 2016 en 2019 werden boringen gezet die hetzelfde beeld gaven als de boringen uit het onderzoek van 2014: onder een dunne (aangevoerde) teelaarde werd ofwel ijzeroer aangetroffen, ofwel onmiddellijk de tertiaire klei van de formatie van Diest[13]. In alle onderzoeken werd deze situatie als ongunstig voor archeologie beschouwd. De laatste archeologienota (fig. 1.13/11772) gelegen aan de overkant van de straat van het projectgebied volgt hierin: er werd geen verder onderzoek geadviseerd. Aangezien de ligging, bodemkundige situatie, DHM en historische situatie (op het voormalige huis in het noorden van het terrein van ID 11772 na) hetzelfde is tussen het projectgebied en de archeologienota met ID 11772 aan de andere kant van de straat is het dan ook niet meer dan logisch dat dezelfde conclusies hieruit getrokken kunnen worden: een verwaarloosbare kans op kenniswinst waardoor er geen programma van maatregelen voor verder onderzoek nodig is. Eventuele landschappelijke boringen zouden dat beeld enkel bevestigen, en zijn kosten-baten een zinloze kost aangezien de uitkomst reeds gekend is. Dat het terrein is opgehoogd om ongeveer gelijk te komen met de huidige straat en of hierbij de teelaarde al dan niet eerst is weggegraven doet er dus eigenlijk niet eens toe. Evenals of er een sanering heeft plaatsgevonden.

De verschillende historische kaarten (fig. 1.14, fig. 1.15, voorpagina) tonen binnen het projectgebied en de omgeving geen enkele vorm van bebouwing en de aanduiding van nat (gras)land. De aanwezigheid van ijzeroer in de verschillende boringen is hier niet vreemd aan, evenals de (zeer)natte drainageklasse op de bodemkaart, wat wijst op ongunstige omstandigheden voor bewoning.

[13] https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/11772

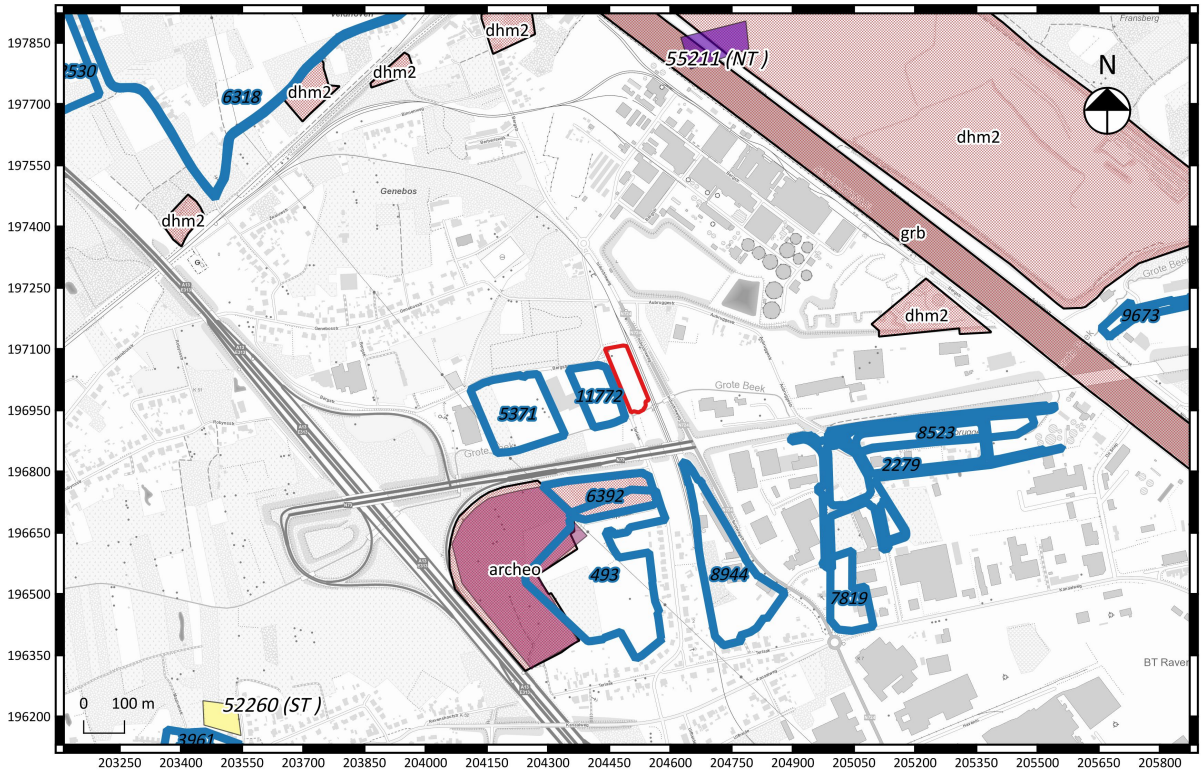

Fig. 1.13: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied[14].

Fig. 1.14: Uittreksel uit de kaart van Ferraris (1777) met situering van het projectgebied[15].

[14] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).
[15] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

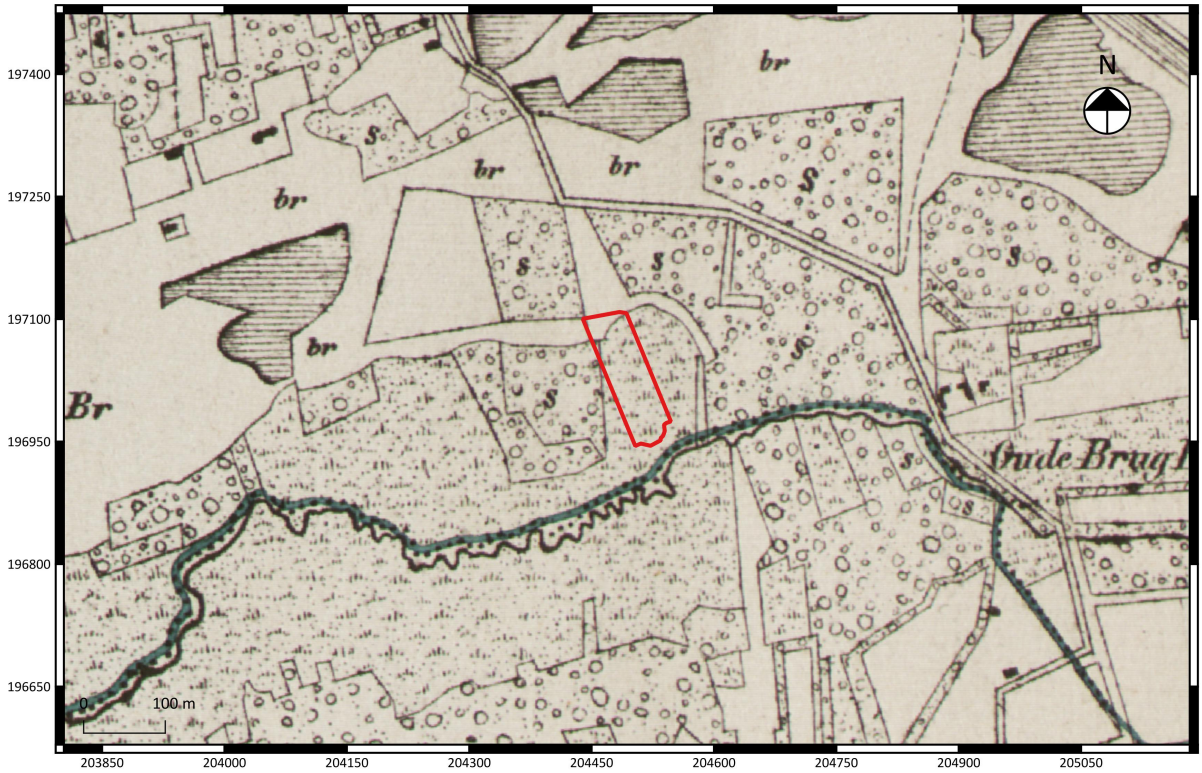

Fig. 1.15: Uittreksel uit de kaart van Vandermaelen (1846-1854) met situering van het projectgebied[16].

1.2.3 Bestaande infrastructuur

De bestaande infrastructuur is een volledig braakliggend terrein (fig. 1.16).

1.2.4 Confrontatie met de geplande werken

De geplande werken bestaan uit de bouw van een loods en kantoren. Op het grootste deel van het terrein zijn parkeerplaatsen voor vrachtwagens voorzien. In het noorden is een bufferbekken voorzien om het regenwater te op te vangen. Aan de kant van de perceelsgrenzen in het noorden en zuiden wordt in groenaanleg voorzien (fig. 1.4 & fig. 1.5).

De aard van de werken, de bestaande toestand, de bodemopbouw en de archeologische voorkennis maakt dat een archeologisch onderzoek niet relevant is aangezien de kans op het aantreffen van een archeologische site nihil is.

[16] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Fig. 1.16: Luchtfoto uit 2018 met aanduiding van het projectgebied[17].

1.3 Samenvatting

Voor de bouw van een loods en kantoren dient er een inschatting gemaakt te worden van het archeologisch potentieel.

Doordat de werken plaatsvinden op een terrein waarvan het archeologisch potentieel op basis van de bestaande toestand, de bodemopbouw en de archeologische voorkennis nihil is, is verder archeologisch onderzoek niet te verantwoorden.

[17] Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Bijlage

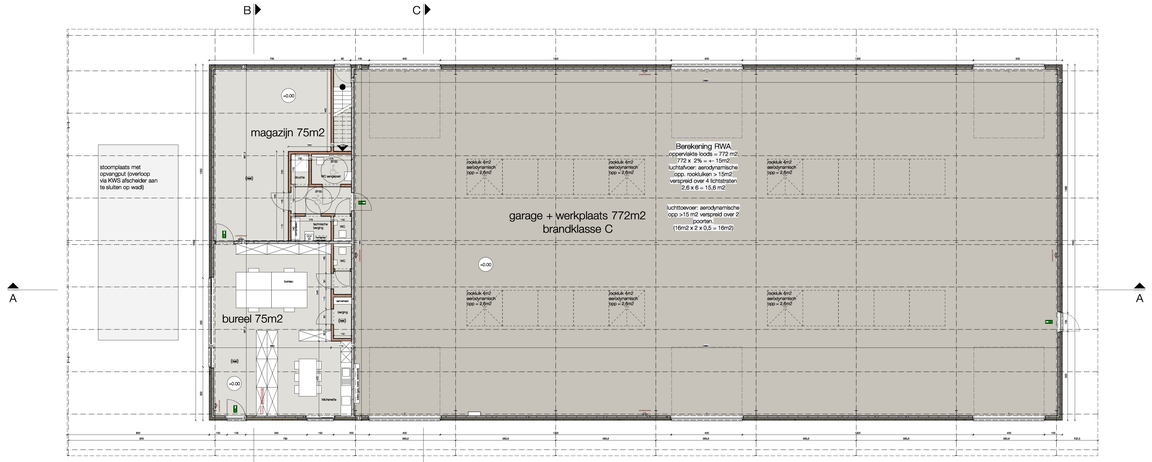

plan gelijkvloers
Schaal: 1:100

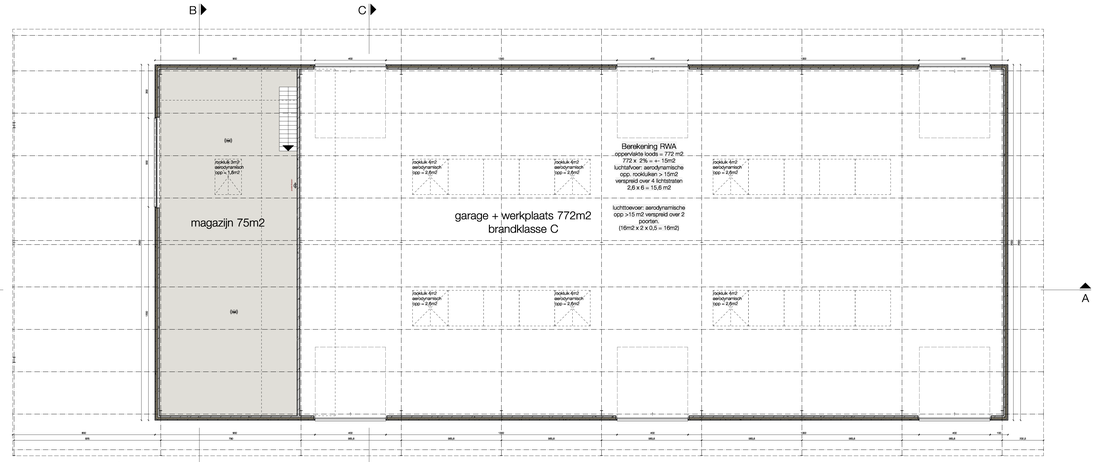

plan eerste verdieping
Schaal: 1:100

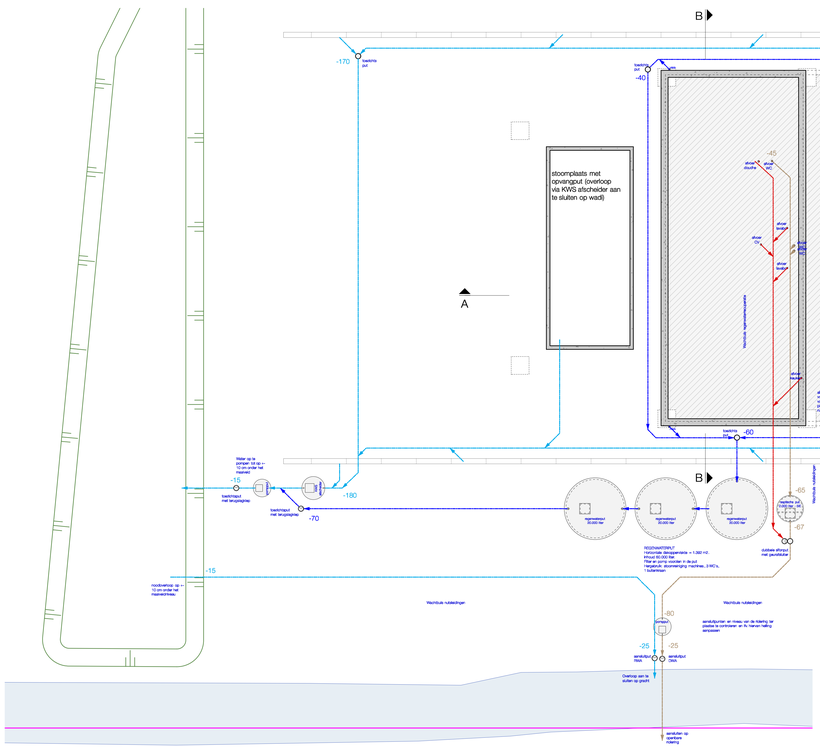

funderings- en rioleringsschema
Schaal: 1:100

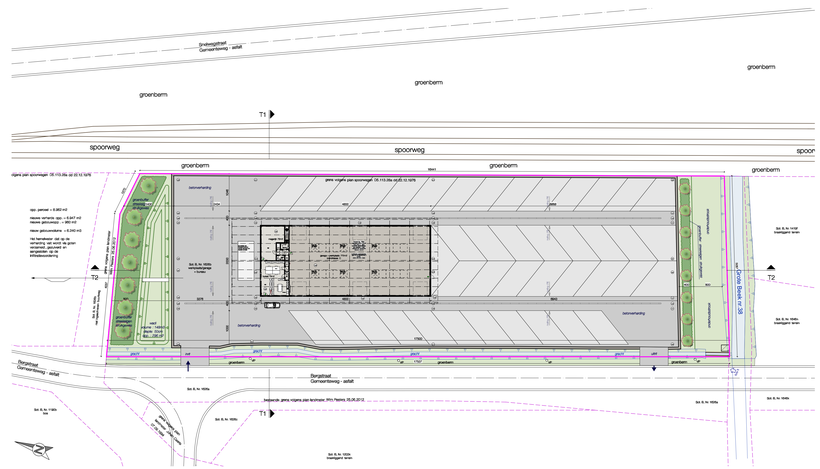

Inplantingsplan - nieuwe toestand
Schaal: 1:500

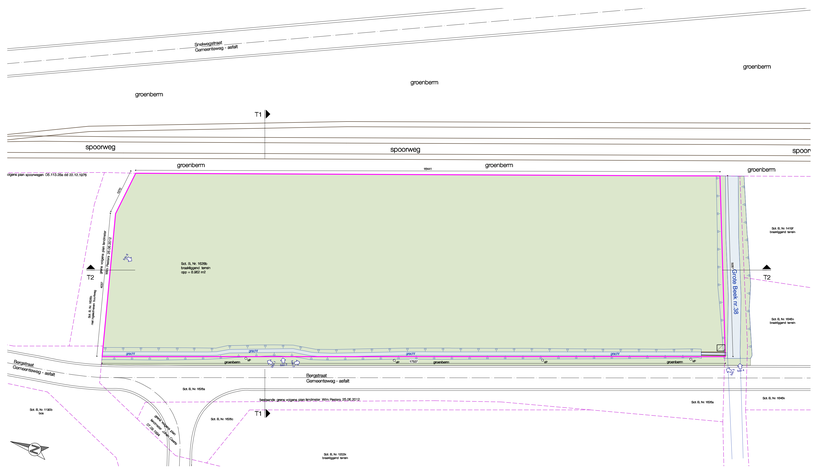

Inplantingsplan - bestaande toestand
Schaal: 1:500

OPMERKINGEN

- alle dimensies betreffende constructieve elementen en dragende delen dienen bepaald te worden door een ingenieur stabiliteit
en in functie van het resultaat van de grondproef.
- de aannemer dient voor uitvoering alle maten
- de aannemer dient voor uitvoering alle maten
en hoogtes tov bestaande bebouwing te controleren.
- alle hoogtepeilen zijn uitgezet volgens de opmeting van de landmeter;
controle ter plaatse noodzakelijk.
- diameter schoorpoot ifv type verwarming & schouw min.4,00m vanaf "vlampunt"

in samenspraak met bouwheer, aannemer en architect nader te bepalen:
- draairichting buitenschrijnwerk en plaats & draairichting binnendeuren
- ontwerp keuken + afvoer dampkap : koolstoffilter
- plaats & afvoeren cv/warm +droogk
- ontwerp badkamer
- EPB-eisen volgens gegevens & berekeningen EPB-verslaggever

de constructies dienen te voldoen aan de akoestische & thermische eisen

OPMERKINGEN

- Alle dimensies betreffende constructieve elementen en dragende delen dienen bepaald te worden door een ingenieur stabiliteit en in functie van het resultaat van de grondproef.
- De aannemer dient voor uitvoering alle maten en hoogtes tov bestaande bebouwing te controleren.
- Controleer ter plaatse noodzakelijk de opmeting van de landmeter; controle ter plaatse noodzakelijk.
- Alle hoogtepeilen zijn uitgezet volgens de opmeting van de landmeter.
- Alle dimensies betreffende constructieve elementen en dragende delen dienen bepaald te worden door een ingenieur stabiliteit.
- De aannemer dient voor uitvoering alle maten en hoogtes tov bestaande bebouwing te controleren.
- Controleer ter plaatse noodzakelijk de opmeting van de landmeter; controle ter plaatse noodzakelijk.
- Alle hoogtepeilen zijn uitgezet volgens de opmeting van de landmeter.
- Controleer ter plaatse de aansluiting van de nieuwe riolering op de bestaande gemeentelijke riolering.
- Het **bijzonder** primaat op de plannen
- **DEZE PLANNEN ZIJN ENKEL GESCHIKT VOOR HET VERKRIJGEN VAN EEN OMGEVINGSVERGUNNING.**
- Alle dimensies betreffende constructieve elementen en dragende delen dienen bepaald te worden door een ingenieur stabiliteit en in functie van het resultaat van de grondproef.
- ALLE PLAATSERINGEN
  - tot op vaste, draagende, onaangetaste en vorstvrije grond
  - onderzijde min. 80cm onder bouwpas
  - onderzijde min. 80cm onder bakcontrolg maaiveld
  - type fundering volgens grondproef
  - dimensies van funderingen en stabiliteit volgens de plannen van de ingenieur
- ALLE RIOLERINGSELEMENTEN
  - dimensies van leidingen en putten volgens de studie van de lichtkant
  - min. afvoerhoogte/helling 2 procent
- Voor deze werken gelden de eisen met betrekking tot de energieprestatie en het binnenklimaat.
- Een EPB-verslaggever moet instaan voor de uitvoering van de studie.
Deze eisen dit verplichtingen in de energieprestatieregelgeving.
Een EPB-verslaggever moet door de bouwheer aangesteld worden.
Deze verklaggever moet minstens 5 dagen voor aanvang van de werken een EPB-startverklaring indienen.

legende materialen

- prefab sandwich betongrenswal [25cm]
  - binnenblad beton : 10cm
  - isolatie : 5cm
  - buitenblad beton : 8cm
- binnenmuur betonblaat [15cm]
- binnenmuur snelbouwsteen [15cm]

gebruikte iconen

- optische rookmelder
- nieuwe poederblusser
- noodverlichting
- evacuatietrichting
- ventilatie toevoer
- ventilatie afvoer
- weg [stuiteelpijl]
- fiets verharding [hemelwater verhardring]
- fiets [hemelwater]
- fiets [fecaalwater]

Legende inplanting

- buren
- perceelgrens
- beplanting: gras
- beplanting: hagen
- lage beplanting
- fotostanpunt

Legende terreinprofiel

- perceelgrens
- buur links
- buur rechts

gevelmaterialen

NIEUWE TOESTAND
1. prefab betongrenswal: grijs
2. stalen kolom
3. geïsoleerd sandwichpanneel: donkergrijs
4. buitenschrijnwerk: donkergrijs
5. sectionaalpoort: donkergrijs
6. regenafvoer: zink
7. dakgoot: zink

architect erwin wilssens BVBA
kronenhoekstraat 5,
tel 03 / 707 08 18
erwin@we-architects.be
9170 sint-gillis-waas
fax 03 /205 67 49
www.we-architects.be

provincie	OOST - VLAANDEREN
gemeente	TESSENDERLO
project	Aanvraag voor een omgevingsvergunning: Nieuwbouw loods + kantoor
ligging	Bergstraat, 3980 Tessenderlo 2e Afd., Sie B , nr. 1626b
opdrachtgever	De Rycke Verhuur bvba - zaakvoerder Peter De Rycke Alexander Farneselaan 11, 9120 Beveren-Waas peter@derycke-verhuur.be 03 755 34 30
inhoud	inplantingsplan BT, NT 1:500 funderings- en rioleringsschema 1:100 grondplannen 1:100
wijzigingen	12/06/2019 Aanvraag voor een omgevingsvergunning
de opdrachtgever	
de architect	
de aannemer	

18.1974
Tessenderlo
1/2

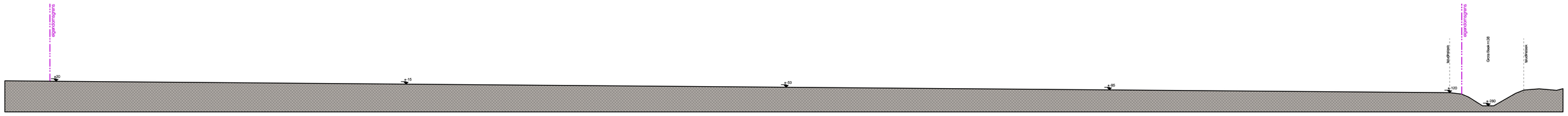

terreinprofiel 2 - bestaande toestand
Schaal: 1:200

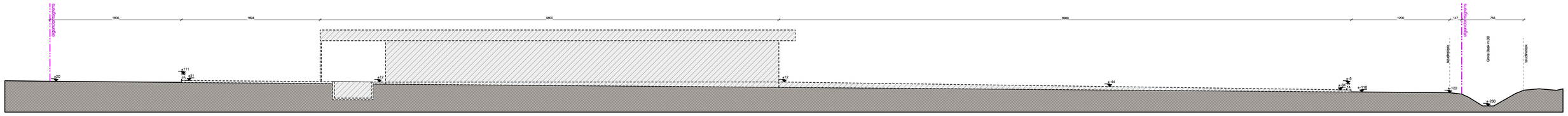

terreinprofiel 2 - nieuwe toestand
Schaal: 1:200

terreinprofiel 1 - bestaande toestand
Schaal: 1:200

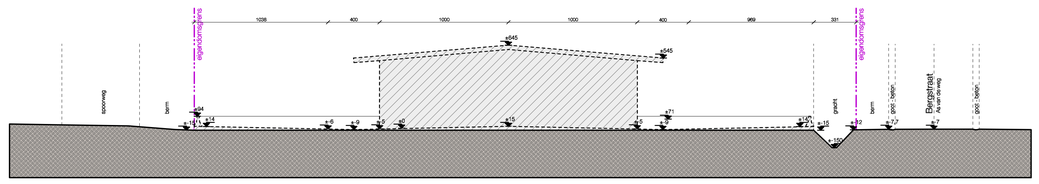

terreinprofiel 1 - nieuwe toestand
Schaal: 1:200

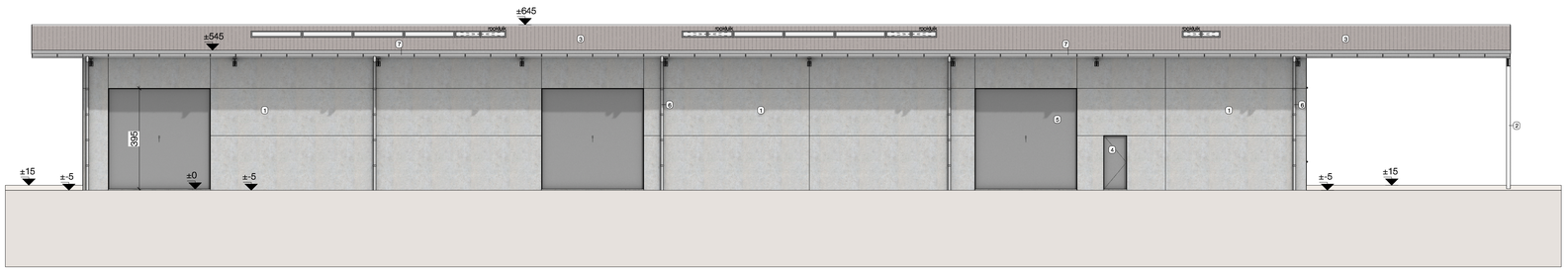

gevel links
Schaal: 1:100

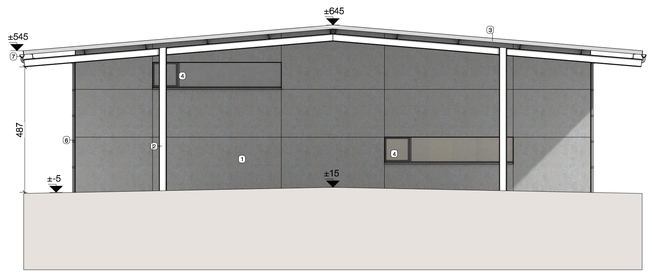

voorgevel
Schaal: 1:100

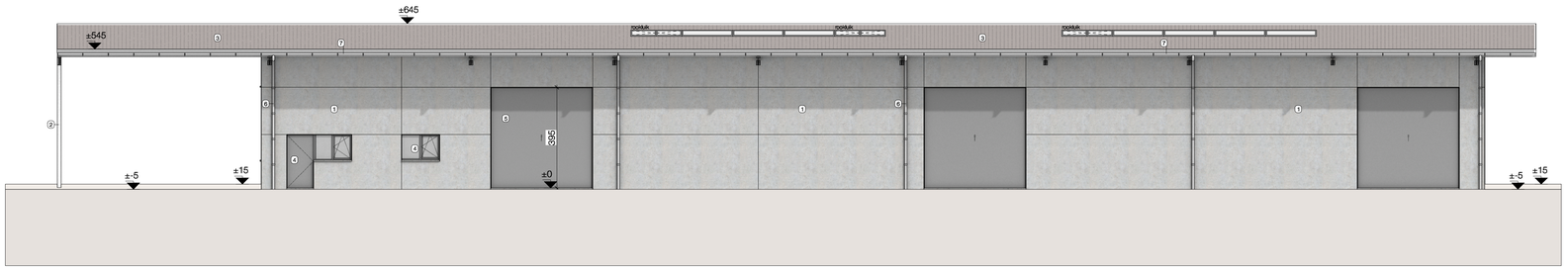

gevel rechts
Schaal: 1:100

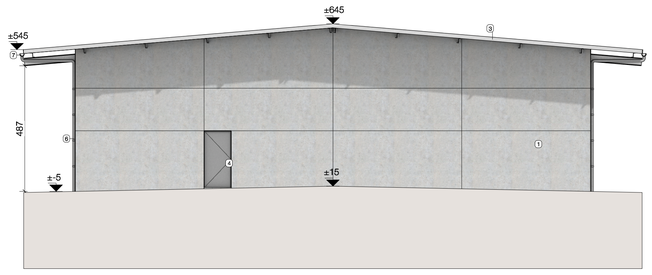

achtergevel
Schaal: 1:100

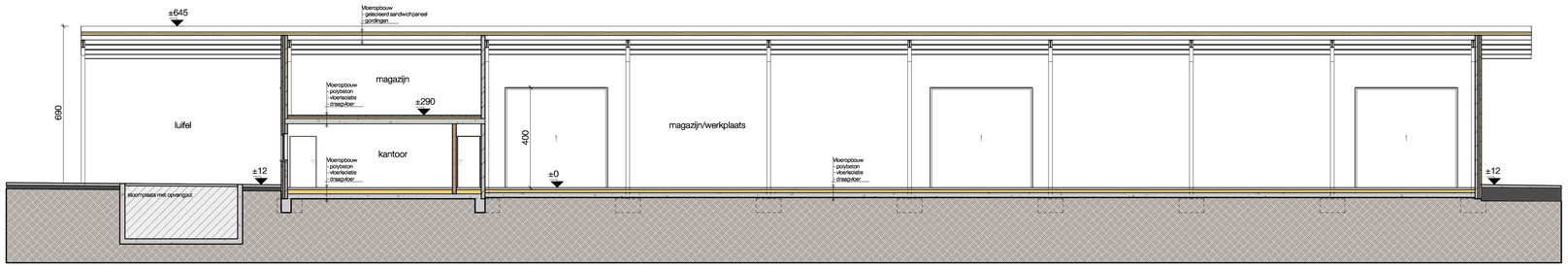

Snede A
Schaal: 1:100

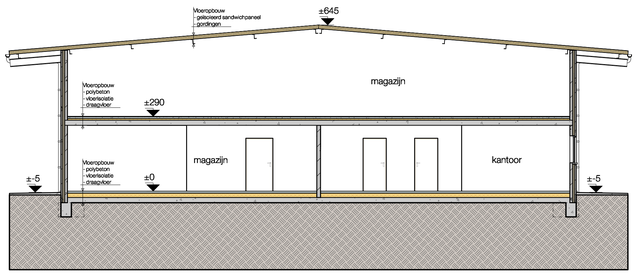

Snede B
Schaal: 1:100

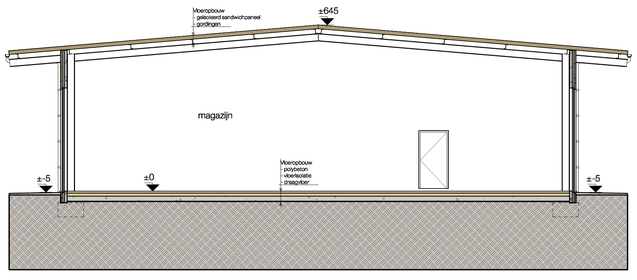

Snede C
Schaal: 1:100

architect erwin wilssens bvba
kronenhoekstraat 5,
tel 03 / 707 08 18
erwin@we-architects.be
9170 sint-gillis-waas
fax 03 / 205 67 49
www.we-architects.be

provincie	OOST - VLAANDEREN
gemeente	TESSENDERLO
project	Aanvraag voor een omgevingsvergunning: Nieuwbouw loods + kantoor
ligging	Bergstraat, 3980 Tessenderlo 2e Afd., Sie B , nr. 1626b
opdrachtgever	De Rycke Verhuur bvba - zaakvoerder Peter De Rycke Alexander Farneselaan 11, 9120 Beveren-Waas peter@deryckeverhuur.be 03 755 34 30
inhoud	terreinprofiel BT, NT 1:200 gevels, snedes 1:100
wijzigingen	12/06/2019 Aanvraag voor een omgevingsvergunning
de opdrachtgever	
de architect	
de aannemer	

18.1974
Tessenderlo
2/2